

Rim vahyni tasdiqlaydi — Ikkinchi raqam

Zamonaviy Rimni va oxirgi kunlardagi bashoratli vahyni aniqlash

Jeff Pippenger

2024-07-05

O'sha zamonlarda janub shohiga qarshi ko'plar qo'zg'aladi; xalqing ichidagi zo'ravonlar ham vahiy-ni mustahkamlash uchun o'zlarini ko'taradilar; ammo ular yiqiladilar. Daniel 11:14.

So'nggi kunlarda Zamonaviy Rim sifatida ifodalangan hokimiyatni, va demakki "vahiy-ni mustahkamlovchi" hokimiyatni to'g'ri aniqlash muhim va najot bilan bog'liqdir. Bu bir yuz qirq to'rt mingning yakuniy sinov jarayonining bir unsurini ifodalaydi. Oyatdagi "vahiy" so'zi Sulaymon Xudoning xalqi nega halok bo'lishini ko'rsatganida tanlagan ayni o'sha ibroniycha so'zdir.

Vahiy bo'lmagan joyda xalq halokatga yuz tutadi; ammo qonunni saqlaydigan baxtlidir. Hikmatlar 29:18.

Barcha payg'ambarlar muqaddas tarixning boshqa har qanday davriga qaraganda oxirgi kunlar haqida ancha bevosita so'zlaydilar, va Sulaymonning "vahiy"ga ega bo'lish zarurati haqidagi ogohlantirishi hayot-mamot masalasidir. Haqiqat har doim ajratadi va topinuvchilarning ikki toifasini vujudga keltiradi. Ushbu oyatda halok bo'ladigan bir toifa va qonunni mamnuniyat bilan saqlaydigan bir toifa bor. Biroq shuni qayd etish kerakki, Sulaymonning nasihati "haqiqat" ustidagi bir bahs-munozara kontekstida berilgan. U, shuningdek, o'n bokira haqidagi masal kontekstidadir, chunki o'n bokira haqidagi masal oxirgi kunlarda Xudoning xalqining tajribasining asosiy tasviridir.

Ahmoq butun o'y-xayolini aytib tashlar; ammo dono uni keyinga qadar ichida saqlar. Agar hokim yolg'onga quloq solsa, uning barcha xizmatkorlari yovuz bo'lur. Kambag'al bilan makkor kishi uchrashar; Egamiz ikkovining ham ko'zlarini yoritadi. Kambag'alga sadoqat bilan hukm qiladigan shohning taxti abadiy mustahkam bo'lur. Tayoq va tanbeh donolik beradi; ammo o'z holiga tashlab qo'yilgan bola onasini sharmanda qilur. Yovuzlar ko'payganda, gunoh ham ortar; ammo solihlar ularning qulashini ko'rur. O'g'lingni tarbiya qil, shunda u senga orom berur; ha, joningga shodlik bag'ishlar. Vahiy bo'lmagan joyda xalq halok bo'lur; ammo qonunni tutgan kishi baxtlidir. Hikmatlar 29:11–18.

Mendan Zamonaviy Rim haqidagi tushunchada mendan boshqacha qarashda bo'lishi mumkin bo'lganlarga ayb yuklash niyatim yo'q. Mening maqsadim shuki, Sulaymon "donishmand" va "nodon" deb ataydigan ikki toifa sajda qiluvchilar haqida so'z yuritayotganini ko'rsatishdir. "Nodon" yana "fosiq" deb ham ta'riflanadi. Masaldagi dono va nodon bokiralar ham Doniyor kitobining o'n ikkinchi bobidagi bashoratli qatorda donishmandlar va fosiqlar sifatida ko'rsatiladi.

Ko'plar poklanib, oppoq bo'lib, sinovdan o'tkazilurlar; ammo fosiqlar fosiqlarcha ish tuturlar; fosiqlarning hech biri anglamas, donolar esa anglaydilar. Daniel 12:10.

Sulaymon va Doniyor bir-biriga hamfikrdir, chunki barcha payg‘ambarlik guvohligi oxirgi kunlarda o‘zaro uyg‘unlashadi. Donolar “bilimning ortishini” anglydilar.

Donishmandlar osmon gumbazining yorug‘ligidek porlaydilar; ko‘plarni solihlikka qaytarganlar esa yulduzlar kabi abadulabad porlaydilar. Ammo sen, ey Doniyor, bu so‘zlarni yashirib qo‘y va kitobni oxirzamon vaqtigacha muhrla: ko‘plar u yoqdan-bu yoqqa yuguradilar, va bilim ortadi. Doniyor 12:3, 4.

O‘ninchi oyat bir yuz qirq to‘rt ming orasida bo‘lishga chaqirilgan bokiralarni saralab ajratadigan uch bosqichli sinov jarayonini aniqlab beradi. Har ikkala holatda ham saralash va sinov jarayoni bokiralar 1989-yilda oxirzamonda muhrdan yechilgan bilimning ortishini (vahiy ko‘rishni) tushunish-tushunmasligiga asoslanadi.

“Oxirzamon”ning so‘nggi kunlari 1989 yil edi; o‘shanda Doniyor kitobining o‘n birinchi bobidagi qirqinchi oyatdan qirq beshinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlar muhrdan yechildi. Ana shunda bu oyatlarning mavzusi shimol podshohining yakuniy yuksalishi va qulashidan iborat ekani aniqlandi. Ana shunda bu oyatlardagi shimol podshohi so‘nggi kunlarning papalik hokimiyati ekani aniqlandi. Ilhom hech qachon “Zamonaviy Rim” iborasini ishlatmaydi. Bu ibora men tomonidan, so‘nggi kunlarning papalik hokimiyatini ifodalash uchun kiritilgan, chunki bashorat nuqtayi nazaridan “zamonaviy” so‘nggi kunlarni anglatadi. Ellen Uayt ham hech qachon “Zamonaviy Rim” iborasini ishlatmagan.

Doniyorning o‘n birinchi bobining so‘nggi olti oyatida shimol podshosi kimni ifodalashi haqida noto‘g‘ri qarashlar mavjud, biroq faqat bitta to‘g‘ri tushuncha bor. Ushbu oyatlardagi shimol podshosi papalik hokimiyatini anglatadi, degan tushuncha ko‘plab bashoratli guvohliklardan kelib chiqqan. Qirqinchi oyat avvalo 1798-yilda papalikning halokatli yara olishini ko‘rsatadi, so‘ng qirq birinchi oyatdan qirq uchinchi oyatgacha halokatli yaraning tuzalishida ishtirok etuvchi jarayonlar bayon etiladi. Qirq to‘rtinchi oyat papalikni g‘azablantiradigan xabarni tasvirlaydi va qirq beshinchi oyatga olib kiradi; o‘sha yerda papalik hokimiyati o‘zining yakuniy va to‘liq intihosiga yetadi. 1989-yilda muhrdan yechilgan vahiy — bu oxirgi kunlarda papalik hokimiyatining so‘nggi yuksalishi va qulashiga oid vahiydir. O‘sha vahiy ushbu oyatlarda joylashgan bilimni qabul qilishlari yoki rad etishlariga asoslangan holda, sajda qiluvchilarning ikki toifasini vujudga keltiradigan va namoyon etadigan bilimning ortishidir.

Aynan o‘sha bobga ko‘ra, unda bilimning ortishi 1989-yilda muhrdan ochilgan edi, “o‘zini yuksaltiradigan” va oxir-oqibat “yiqiladigan” “sening xalqingning talonchilari” — “vahiy”ni mustahkamlaydigan timsoldir. Yakuniy elashda birinchi sinov savoli shuki, “sening xalqingning talonchilari” sifatida kim ifodalanadi, chunki ular “vahiy”ni mustahkamlaydigan bashoratli timsoldir. Talonchilar papalik hokimiyatimi yoki Amerika Qo‘shma Shtatlarimi?

Doniyor va Vahiy kitoblari bir xil kitob bo‘lib, ayni bir bashoratlar qatorining ikki guvohini ifodalaydi. Doniyor — boshlanish, Vahiy esa yakundir; va ular birgalikda 1989 yilda oxirzamonda muhrdan ochilgan haqiqatning ikki guvohini ifodalaydi.

Daniyor Yahudo qabilasining Arsloni 1989 yilda qirqinchi oyatdan qirq beshinchi oyatgacha bo‘lgan oyatlarning muhrini ochganida yuzaga kelgan poklanish jarayonini tasvirlaydi. O‘sha vaqtda so‘nggi kunlardagi bir yuz qirq to‘rt mingni tashkil etuvchi ahd xalqini tashkil qiladigan “ruhoniylar” kimlar bo‘lishini aniqlash va ayon etish uchun sinov jarayoni boshlandi. Ho‘sheya shuni qo‘shimcha qiladiki, so‘nggi kunlar haqidagi bilimning ortishini rad etadiganlar bir yuz qirq to‘rt mingni tashkil etuvchi ruhoniylardan biri bo‘lmaydi.

Mening xalqim bilim yo‘qligi tufayli halok bo‘lmoqda; sen bilimni rad etganing uchun, Men ham seni rad etaman, toki sen Menga ruhoniy bo‘lmay qolasan; o‘z Xudoyingning qonunini unutganing sababli, Men ham sening farzandlaringni unutaman. Ho‘sheya 4:6.

Vahiy kitobi shuni ko‘rsatadiki, muhrdan yechilib ochilgan va bir toifa tomonidan rad etilgan bilim sinov muddati yopilishidan sal oldin ularning rad etilishini amalga oshiradi.

Va u menga dedi: “Bu kitobdagi bashorat so‘zlarini muhrlama, chunki vaqt yaqindir. Nohaq bo‘lgan nohaqligicha qolsin; iflos bo‘lgan iflosligicha qolsin; solih bo‘lgan solihligicha qolsin; muqaddas bo‘lgan esa muqaddasligicha qolsin.” Vahiy 22:10, 11.

Millerchilar tarixi bir yuz qirq to‘rt mingning tarixini tasvirlaydi, va Millerchilar bilan bir yuz qirq to‘rt ming birgalikda Vahiy kitobining o‘n to‘rtinchi bobidagi uch farishtaning xabari va ishinings boshlanishi hamda yakunini ifodalaydi. O‘zaro parallel bo‘lgan bu tarixlar sinov muddatining yopilishi bilan bog‘liq voqealarni aniqlab beradi. Har ikkala tarixning ishi Ilyos va Yahyo Cho‘mdiruvchi orqali timsollashtirilgan.

“Titroq bilan Uilyam Miller odamlar oldida Xudo shohligining sirlarini ochib bera boshladi, tinglovchilarini bashoratlar orqali Masihning ikkinchi kelishigacha yetaklab bordi. Har bir sa‘y-harakat bilan u quvvat topdi. Yahyo cho‘mdiruvchi Isoning birinchi kelishini e‘lon qilib, Uning kelishi uchun yo‘l tayyorlagani kabi, Uilyam Miller hamda unga qo‘shilganlar Xudo O‘g‘lining ikkinchi kelishini e‘lon qildilar.” Early Writings, 229, 230.

Milleritlar xabari Ilyos hamda Yahyo Cho‘mdiruvchi orqali ifodalangan sinov muddatining yakuni bilan bog‘liq bo‘lgan “voqea”larni aniqlab berdi.

“Insonlar o‘zlarining xavf ostida ekanliklariga uyg‘otilishi zarur edi; ular sinov muddatining yakuni bilan bog‘liq tantanavor voqealarga tayyorgarlik ko‘rishga undalishlari lozim edi.” The Great Controversy, 310.

1989-yilda, Sovet Ittifoqining qulashiga bog‘liq holda, Doniyor kitobining oxirgi kunlarga taalluqli qismi muhrdan chiqarildi va sinov jarayoni boshlandi. Bu sinov Xudoning xalqining Doniyor kitobining o‘n birinchi bobidagi so‘nggi olti oyatda ifodalangan bilimning ortishini tushunish yoki rad etish qobiliyati yo qobiliyatsizligiga asoslangan edi; bu oyatlar o‘n ikkinchi bobning birinchi oyatiga olib boradi, unda “sinov muddati yopilishi” aniqlab ko‘rsatiladi. Shundan so‘ng “sinov muddati yopilishi bilan bog‘liq voqealar” haqidagi xabar muhrdan chiqarildi va yuz qirq to‘rt mingning “ruhoniylari” bo‘lish uchun nomzod bo‘lganlarning ishi boshlandi. Ularning ishi mazkur parchada ifodalangan xabarni “tushunish” va uni e‘lon qilishdan iborat edi. Yuz qirq to‘rt mingning xabari hamda ishi, insonlarni “sinov muddati yopilishi bilan bog‘liq tantanavor

voqealarga tayyorlanishga” uygʻotish uchun muhrdan chiqarilgan xabarni taqdim etishdan iborat edi.

“Bugun, Ilyos va Yahyo choʻmdiruvchining ruhi va qudratida, Xudo tomonidan tayinlangan xabarchilar hukmga mahkum bir dunyoning eʼtiborini sinov muddatining yakuniy onlari hamda Iso Masihning shohlar Shohi va rabbilar Rabbi sifatida zohir boʻlishi bilan bogʻliq holda tez orada sodir boʻladigan tantanavor voqealarga qaratmoqdalar. Tez orada har bir inson tanada qilgan ishlari uchun hukm qilinadi. Xudoning hukm soati kelgan, va yer yuzidagi Uning jamoati aʼzolari zimmasida, goʻyo abadiy halokatning ayni yoqasida turganlarga ogohlantirish berishdek tantanavor masʼuliyat turibdi. Keng dunyodagi quloq soladigan har bir insonga davom etayotgan buyuk kurashda xavf ostida turgan tamoyillar, butun insoniyatning taqdirlari bogʻliq boʻlgan tamoyillar ravshan qilib koʻrsatilishi lozim.” “Paygʻambarlar va Shohlar”, 715, 716.

Yahyo Choʻmdiruvchi va Masihning tarixi, shuningdek Milleritlar tarixi bir yuz qirq toʻrt mingning xabari va ishini namoyon etadi. Yahyo ham, Masih ham oʻz xabarlarini sinov muddatining yakuni ifodasi sifatida tushunganlar.

Ammo u koʻplab farziylar va sadduqiylarning uning suvga choʻmdiruv marosimiga kelayotganini koʻrgach, ularga dedi: “Ey ilonlar zurriyoti, kelajak gʻazabdan qochib qutulishingiz uchun sizlarni kim ogohlantirdi?” Matto 3:7.

Masih Quddusning vayron qilinishini — ayni oʻsha vayronagarchilikni, Yuhanno bahs-talashga moyil yahudiylarni ogohlantirgan edi — yaqinlashib kelayotgan hodisa sifatida taqdim etdi. Iso bu vayronagarchilikdan Doniyor kitobining oʻn ikkinchi bob, birinchi oyatida U Mixoil sifatida oyoqqa turganida boshlanadigan “gʻazab”ning ramzi sifatida foydalandi.

“Masih Quddus shahrida imonsizlik va isyonda qotib qolgan hamda Xudoning qasoskor hukmlariga duch kelish sari shoshilayotgan dunyoning ramzini koʻrdi. Qulagan inson zotining qaygʻulari Uning qalbini bosib, Uning lablaridan oʻsha nihoyatda achchiq faryodni chiqardi. U gunohning qaydini insoniy musibatda, koʻz yoshlarda va qonda chizilgan holda koʻrdi; Uning yuragi yer yuzidagi azob chekkan va qiynalayotganlarga nisbatan cheksiz rahm-shafqat bilan junbushga keldi; U ularning barchasiga yengillik berishni qattiq istadi. Ammo hatto Uning qoʻli ham insoniy kulfat toʻlqinini ortga qaytara olmas edi; ozchilikgina oʻzlarining yagona yordam Manbaini izlar edi. U najotni ularning qoʻli yetadigan joyga keltirish uchun Oʻz jonini oʻlimgacha toʻkishga tayyor edi; ammo hayotga ega boʻlishlari uchun Uning oldiga keladiganlar oz edi.”

“Osmonning ulugʻvorligi koʻz yoshlarida! Cheksiz Xudoning Oʻgʻli ruhi bezovta boʻlib, iztirob ostida egilgan! Bu manzara butun osmonni hayratga soldi. Bu manzara bizga gunohning nihoyatda gunohkor ekanini ochib beradi; u, hatto Cheksiz Qudrat uchun ham, aybdorlarni Xudoning qonunini buzish oqibatlaridan qutqarish naqadar ogʻir vazifa ekanini koʻrsatadi. Iso soʻnggi avlodga nazar tashlab, dunyoni Quddusning vayron boʻlishiga sabab boʻlgan aldanishga oʻxshash bir aldanish ichra koʻrdi. Yahudiylarning buyuk gunohi ularning Masihni rad etganlari edi; xristian olamining buyuk gunohi esa osmon va yerda Uning boshqaruvining poydevori boʻlgan Xudoning qonunini rad etishlari boʻlur edi. Yahovaning

amrlari mensilmay, poymol qilinadi. Gunoh qulligida bo‘lgan, Shaytonning qullari bo‘lgan, ikkinchi o‘lim azobiga mahkum etilgan millionlab insonlar o‘zlarining ziyorat kunida haqiqat so‘zlariga quloq solishdan bosh tortar edi. Qanday dahshatli ko‘rlik! Qanday g‘aroyib mahliyo bo‘lish!” Buyuk kurash, 22.

Yahyo cho‘mdiruvchi tomonidan ham, Masih tomonidan ham e‘lon qilingan ogohlantiruvchi xabar ayni bir ogohlantiruvchi xabar edi; xuddi shuningdek, Milleritchilarning ogohlantiruvchi xabari ham yuz qirq to‘rt ming kishi e‘lon qiladigan, sinov muddatining yopilishi bilan bog‘liq voqealarni ko‘rsatib beruvchi o‘sha xabarning o‘zi edi. Uch guvoh — Yahyo cho‘mdiruvchi, Masih va Milleritchilar — yuz qirq to‘rt ming kishining ishi va xabari 1989 yilda muhrdan yechilgan bilimning ortishi orqali amalga oshiriladigan hayot-mamotga oid sinov jarayoni ekaniga guvohlik bermokda. O‘sha vaqtda muhrdan yechilgan xabar oxirgi kunlar vahiyidir; agar donolar yuz qirq to‘rt ming kishini tashkil etuvchi “ruhoniylar” bo‘lishlari kerak bo‘lsa, uni tushunishlari shart. Agar o‘sha nomzodlar bu vahiyni tushunmasalar, ular yovuzlar, yoki ahmoqlar, deb belgilab qo‘yiladi va halok bo‘ladilar. Ular ham, ularning farzandlari ham, bilimning ortishi bo‘lgan o‘sha vahiyni rad etganliklariga muvofiq ravishda rad etiladilar.

Xudoning Kalomi o‘zini ulug‘laydigan, Xudoning xalqini talaydigan, so‘ngra yiqilib, vahiy-ni qaror toptiradigan qudrat Rim ekanini ko‘rsatadi. Zamonaviy Rim papalik hokimiyatimi yoki Qo‘shma Shtatlarni, degan savol ana shu nomzodlarning dono yoki nodon bokiralar ekanini aniqlaydigan sinovdir. Bu sinov Doniyor kitobidan kelib chiqqan bashoratli sinov bo‘lib, keyinchalik Vahiy kitobida tasdiqlanadi va kamolga yetkaziladi. Zamonaviy Rim mavzusi shunchaki papalik hokimiyati bilan Qo‘shma Shtatlar o‘rtasidagi tanlov emas; u yuz qirq to‘rt ming uchun yakuniy sinovdir. Bu bashoratli sinovdir va to‘g‘ri anglanganda, u Xudoning muqaddas qilingan bashoratli guvohligida bayon etilgan so‘nggi sinov jarayonining har bir timsolini o‘z ichiga oladi.

Yahyo Cho‘mdiruvchi va Masih zamonidagi sinov jarayoni, Millerchilar davridagi sinov jarayoni kabi, Doniyor kitobidan olingan edi. Bashoratli sinov sifatida, haqiqat qanday o‘rnatilishini belgilovchi metodologiya, ushbu nomzodlar tomonidan to‘g‘ri qo‘llanishi zarur bo‘lgan narsa sifatida, Zamonaviy Rim kim ekanligi haqidagi to‘g‘ri qarashga shunchaki sodiq bo‘lish kabi muhimdir. Zamonaviy Rimning to‘g‘ri aniqlanishi bo‘ladimi yoki to‘g‘ri metodologiyaning qo‘llanishi bo‘ladimi, sinovning har ikkala unsuri ham Doniyor kitobida ifoda etilgan. Doniyorning birinchi bobida Doniyor uch bosqichli sinov jarayonidan o‘tdi: u parhezdan boshlandi, so‘ng ko‘rinish bo‘yicha sinov bilan davom etdi, undan keyin esa shimol podshohining, oxirgi kunlardagi papalik hokimiyatining Muqaddas Kitobdagi ramzi bo‘lgan Navuxadnazar tomonidan amalga oshirilgan sinov keldi.

Bu to‘rt bolaga esa Xudo har qanday ilm va hikmatda bilim hamda mahorat berdi; Doniyor esa barcha vahiyalar va tushlarni anglash qobiliyatiga ega edi. Shoh ularni huzuriga keltirishni buyurgan muddatning oxirida, saroy amaldorlarining boshlig‘i ularni Navuxadnazar huzuriga olib kirdi. Shoh ular bilan suhbatlashdi; va ularning hammasi orasida Doniyor, Xanoniyo, Mishoel va Ozariyoga teng keladigani topilmadi; shu bois ular shoh huzurida xizmat qildilar. Shoh ulardan so‘ragan hikmat va fahmga oid barcha masalalarda u ularni o‘zining butun

saltanatidagi barcha sehrarlar va munajjimlardan o‘n barobar afzal deb topdi. Doniyor 1:17–20.

“Kunlarning oxirida”, ya’ni bashoratga ko‘ra yuz qirq to‘rt ming sinaladigan oxirgi kunlarda, Doniyor va uch sodiq yigit “uning butun shohligidagi barcha sehrarlar va munajjimlardan o‘n hissa afzal” deb topildilar, va Doniyorda “barcha vahiyarlar va tushlarini anglash” bor edi. Doniyor yuz qirq to‘rt mingni ifodalaydi; ular oxirgi kunlarda Masih Yahudo qabilasining Arsloni sifatida 1989-yilda “Doniyor kitobining oxirgi kunlarga taalluqli bo‘lgan o‘sha qismini” muhrdan ochganida kelgan bilimning ko‘payishini anglaydilar.

Doniyor shunchaki tushlar va vahiyarlar borasida boshqalardan ko‘proq tushungan emas edi, balki u “barcha vahiyarlar va tushlarda fahm-farosatga” ega edi. U satr ustiga satr metodologiyasini qo‘llaydiganlarni ifodalaydi, chunki aynan o‘sha metodologiya “barcha vahiyarlar va tushlar”ni yagona, ichki uyg‘un xabarga birlashtiradi. Barcha tushlar va vahiyarlarni bitta bashoratli chiziqqa jamlaydigan o‘sha xabar “sinov muddatining yopilishi bilan bog‘liq voqealar”ni aniqlab beradi. Bu xabar o‘zini yuksaltiradigan, Xudoning xalqini talon-toraj qiladigan va qulaydigan kuch — Zamonaviy Rim bo‘lgan bashoratli ramz orqali mustahkamlangan.

Bu qudrat faqat to‘g‘ri metodologiyani qo‘llash orqali qaror toptirilishi mumkin. Muqaddas Kitobni o‘rganayotganini da’vo qiluvchilarning aksariyati satr ustiga satr metodologiyasini rad etadi, uni qo‘llayotganini da’vo qiluvchilarning ba’zilari esa satr ustiga satr metodologiyasini tashkil etuvchi qoidalarini noto‘g‘ri tatbiq etadilar. Bu qoidalar ilk bor Milleritlar tomonidan jamoat qaydiga kiritilgan edi, va Xudoning oxirgi kunlardagi xalqiga oldindan ogohlantirish berilganki, chinakamiga uchinchi farishtaning xabarchilari bo‘lganlar bashoratni talqin qilishda William Millerning qoidalaridan foydalanadilar.

“Uchinchi farishtaning xabarini e’lon qilish bilan mashg‘ul bo‘lganlar Muqaddas Bitiklarni Ota Miller qabul qilgan ayni reja asosida tadqiq etmoqdalar.” Review and Herald, 1884-yil 25-noyabr.

William Miller Vahiy kitobining o‘n to‘rtinchi bobidagi uch farishtaning boshlanishini ifodalagan edi va u Masihning yakuni bo‘lgan xabarning boshlanishi bo‘lgan Yahyo Cho‘mdiruvchi orqali timsollangan edi. Oqsoqol Uayt Yahyo Cho‘mdiruvchidan Masihga qadar bo‘lgan sinov jarayonini uch farishtaning sinov jarayoni bilan bevosita uyg‘unlashtiradi. Yahyo xabarni boshladi, va faqat xoch arafasida, Masih O‘z shogirdlarini Kesariya Filippiga olib borganida, Iso shunda Yahyo boshlab bergan xabarning tafsilotlarini qo‘shdi. Yahyo Masihni ko‘rganida aniqlagan birinchi haqiqat, Masihni dunyoning gunohlarini olib tashlaydigan Xudoning Qo‘zisi sifatida aniqlash edi.

Bu voqealar Iordan ortidagi Baytabarada, Yahyo suvga cho‘mdirayotgan joyda yuz berdi. Ertasi kuni Yahyo Isoning o‘zi tomon kelayotganini ko‘rib, dedi: Mana, dunyoning gunohini O‘z zimmasiga oluvchi Xudoning Qo‘zisi! Men: “Mendan keyin bir Zot keladi, U mendan ulug‘dir, chunki U mendan ilgari bor edi”, deb aytganim — ana O‘shadir. Yuhanno 1:28–30.

Shundan so‘ng, xochda nihoyasiga yetgan uch yarim yillik sinov davri boshlandi. Yahyo xochdan sal oldin o‘ldirilganidan keyin, Iso shunda Yahyoning o‘sha ilk bayonotini tushuntira boshladi.

Iso Qaysariya Filipi hududlariga kelganida, shogirdlaridan so‘rab dedi: “Inson O‘g‘li bo‘lgan Men haqimda odamlar kim deydi?” Ular esa dedilar: “Ba‘zilar Seni Yahyo Cho‘mdiruvchi deydi; ba‘zilar Ilyos; boshqalari esa Eremiyo yoki payg‘ambarlardan biri deydi.” U ularga dedi: “Sizlar-chi, Meni kim deysizlar?” Shunda Simun Butrus javob berib dedi: “Sen Masihsan, barhayot Xudoning O‘g‘lisan.” Iso unga javoban dedi: “Baxtlisan, ey Simun Barjona, chunki buni senga tana va qon emas, balki osmondagi Otam ayon qildi. Men ham senga aytaman: sen Butrussan, va Men O‘z jamoatimni mana shu qoya ustiga quraman; va do‘zax darvozalari unga qarshi ustun kelolmaydi. Men senga osmon shohligining kalitlarini beraman; yer yuzida nimani bog‘lasang, osmonlarda bog‘langan bo‘ladi; yer yuzida nimani bo‘shatsang, osmonlarda bo‘shatilgan bo‘ladi.” Shundan keyin U shogirdlariga O‘zi Iso Masih ekanini hech kimga aytmalikni qattiq tayinladi. O‘sha vaqtdan boshlab Iso shogirdlariga Quddusga borishi, oqsoqollar, bosh ruhoniylar va kotiblar tomonidan ko‘p azob chekishi, o‘ldirilishi va uchinchi kuni tiriltirilishi kerakligini ko‘rsata boshladi. Matto 16:13–21.

Qaysariya Filippi Masih zamonidagi Paniumning nomidir, va Panium Doniyor o‘n birning o‘n to‘rtinchi oyatidan keyingi oyatda aynanlashtiriladi; u yerda o‘zlarini yuksaltiradigan, ammo yiqiladigan xalqingning qaroqchilari tilga olinadi. Yahyo Cho‘mdiruvchining ilhomlangan va mukammal xabari boshidagi xabar bo‘lib, u Miller qoidalari ustiga barpo etilgan Milleriylar xabarini ifodalar edi. Masihning oxirdagi xabari esa, Yahyoning xabari ustiga qurilgan va uni kengaytirgan holda, uch farishtaning oxiridagi xabarni timsolladi; bu xabar Miller qoidalariga hamda satr ustiga satr metodologiyasi oxiriga yetib kelganda Miller xabariga qo‘shiladigan tafsilotlarga asoslanadi.

Vahiyni belgilab beruvchi timsolni Zamonaviy Rim timsoli bilan bog‘laydigan timsolni noto‘g‘ri tushunishga kelish, Masih tarixida xoch haqidagi xabarni rad etganlar bilan parallel bo‘lganlarga taalluqlidir. Bizga ma‘lum qilinishicha, Yahyo Cho‘mdiruvchining xabarini rad etgan yahudiylar Iso ta‘limotlaridan foyda ko‘ra olmaganlar, va aynan shunday qilgan o‘sha yahudiylarning tarixi birinchi farishtaning xabarini rad etganlarni ifodalaydi. Millerchilar “sening xalqingning qaroqchilari”ni, men keyinroq “Zamonaviy Rim” so‘zlari bilan atagan narsani, papalik hokimiyati deb aniqlagan edilar.

Biz bu mulohazalarni keyingi maqolada davom ettiramiz.